

kursen skall alltid kännas tungt för den, som redan använt en mängd af år för vinnande af den filosofiska doktorsgraden vid universitetet.

Är denna Utskottets uppfattning riktig och kan den blifva såsom sådan af Riksdagen erkänd, så lärer deraf följa, att Utskottets Utlåtande, beträffande Herr Lettlers motion, måste inskränka sig dertill, att Utskottet tillstyrker,

det Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framställa behovet af en bildningsanstalt för danande af lärare vid rikets elementarläroverk, under hemställan, huruvida ej lämpligt vore, att den ifrågasvarande anstalten förlades till hufvudstaden, ställd under ledning af en för högst 5 år i sänder anställd direktor samt med anlitan i öfrigt för de speciela läroämnenas methodiska behandling af de bästa lärarekrafterna vid hufvudstadens elementarläroverk, vare sig offentliga eller privata, hvilka lärare jemte direktor komme att bilda det kollegium, som tillika afgäfvit kompetensbetyg för anställning vid rikets alla elementarläroverk, äfvensom med anhållan slutligen, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag härom framlägga nådig Proposition.

På Utskottets vägnar:

J. Otterström.

N:o 41.

Ank. till Riksd. Kansli d. 4 April 1868, kl. 12 midd.

*Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 7,
med anledning af Herr C. J. Bergmans motion om upptagande af fornnordiska språket såsom läroämne vid rikets elementarläroverk.*

Till Utskottet har blifvit öfverlemnad en motion af Herr C. J. Bergman, hvori föreslås, ätt vid rikets elementarläroverk fornnordiska språket måtte, så fort behöfliga läro- och läseböcker hunnit utkomma, upptagas bland undervisningsämnena och der blifva, i stället för tyskan, det begynnande och grundläggande

gande språkamnet, och föreslår motionären att en skrivelse till Kongl. Maj:t skulle i detta hänseende från Riksdagen i underdånighet aflåtas, med anhållan att Kongl. Maj:t måtte låta införa de förändringar i läroverkens undervisningsplan, som häraf måste följa.

Det är utan tvifvel ett kulturhistoriskt faktum, att hvarje folk hemtat och hemtar en väsendtlig del af sin bildning utur umgänget och beröringen med andra folk. Det är så odlingens och utvecklingens verk blir ett nationernas samfölda arbete.

Detta inbördes utbyte af bildningselementer betingar likväl nödvändigtvis, att hvarje folk, på samma gång det gör sig till godo andra folks segrar på andens område, väl värdar hvad det sjelf eger. Och dertill hör ej blott hvad den närvarande slägtleden ser för sina ögon, utan också något som den ofta förbiser och glömmar, nemligen arvet af förfädrens språk och föreställningssätt, sådant det föreligger i sång och saga, i häfd och lagar. Det är detta arf, som utgör grunden för hvarje folks särskilda nationela karakter och dermed äfven för dess historiska utveckling och närvarande ståndpunkt. Det är alltså genom att återgå till dessa dyrbara minnen, som hvarje nation först lär att rätt känna sig sjelf, en kännedom som kan och bör utöfva ett icke ringa inflytande på folkets skaplymne och vidare utbildning. För nationer af gemensamt ursprung medför denna återgång till de äldsta tiderna ingenting mer eller mindre, än att de igenkänna och återfinna hvarandra såsom bröder, äfven om under seklers mellantid syskonskapet fallit i glömska. Ju längre tillbaka minnet sålunda tränger, ju närmare det skådar det äldsta barnoms hemmet, desto flera syskon torde det upptäcka i detta hem med stor likhet i de ännu outpräglade dragen. Så skola folken i allt större kretsar igenkänna släktskapen med hvarandra uti återgången till sin egen nationalitets källa. Så blifva ock nationalitetssträfvandena, rätt förstådda, moment i brödraskapets och fredens, men icke i fiendskapens och krigets tjänst.

De tre nordiska folken hafva uti sednare tider känt sig dragna till sina gemensamma fornminnen, och deras bildnings förkämpar, vetenskapsmännen, hafva uppdragat mängen gömd klenod, i tanke och ton, från de äldsta tiderna.

Dessa studier hafva likväl varit inskränkta inom ganska tränga kretsar, och så må man väl gifva motionären i viss mån rätt deri, "att vi gå såsom främlingar i vårt eget land, kännande dess forntid mindre än det gamla Greklands och Roms."

De vältaliga ord, hvarmed motionären framställt betydelsen af ett allmänare studium af nordens fornspråk, kunna ej annat än vinnagenljud i hvarje fosterländskt bröst. Man bör då i Sverige, likasom det redan skett i Norge och Danmark, finna tiden vara inne att göra kunskapen om förfädrens ej blott bragd, utan ock hemsed, språk och lynne, sådana de uppenbara sig i de gamla sagorna och sångerna, till ett moment med i den allmänna fosterländska bildningen.

Här möter dock frågan, huruvida detta mål skall vinnas på det sätt motionären föreslagit, eller genom att låta det fornnordiska språket ingå i skolan såsom ett särskildt läroämne, och ej blott detta, utan såsom det första och grundläggande språkamnet.

Erfarenheten har lärt, att de tidiga, obligatoriska läroämnena icke äro de, som sedermera omfattas med förkärlek, utan snarare tvärtom; hvaremot de, hvilka vi kunnat tillägna oss med någon större frihet, särdeles under den ålder då sinnet är mest emottägligt för intryck, följa oss genom lifvet. Att införa de fosterländska

minnen, hvarom här är fråga, inom denna sednare kunskapsöfver, skulle helt visst befrämja kärleken till dem mer, än om de gjordes till ämnen för tidiga tvångslexor, och ynglingens håg, en gång för dem lifligt stämd, skulle bevara dem och röna deraf ett djupt moraliskt inflytande.

Man kan alltså instämma med motionären i andan och syftet af hans motion, utan att vilja gifva det fornnordiska språket den plats i undervisningen, som han för detsamma utstakat.

Äfven om isländskans lämplighet såsom språkstudium i och för sig, eller såsom grundläggande öfriga språkstudier, kan man hysa olika mening med motionären. Pröfningen häraf kan emellertid ej blifva föremål för Riksdagens öfverläggningar, då den tillhör den rent vetenskapliga diskussionen; men Utskottet tvekar ej uttala, att det *icke* delar motionärens åsigt om vårt nordiska fornspråks lämplighet för det omnämnda ändamålet. I öfrigt förutsätter förslaget en total omgestaltning af den närvarande ordningen i vår undervisning, både hvad läroplan och läroämnen angår, en omgestaltning hvaråt Utskottet redan egnat ett vidlyftigt betänkande, deri det uttalat den åsigt, att det första språk, som bör i skolan behandlas, så att det på samma gång utgör grundläggningen för vidare språkstudier, är — *modersmålet*, n. b. det lefvande men ej det döda.

Under det Utskottet alltså icke kunnat biträda Herr Bergmans förslag i denna del, antager det, att motionärens afsigt kan och bör vinnas på den väg, att valda stycken af den fornnordiska litteraturen inginge uti undervisningen inom läroverkens mera framskridna afdelningar såsom kursorisk läsning, i sammanhang med passande utdrag ur dels modersmålets, dels danska och norska tungomålens litteratur. hvartill borde sluta sig några delar af den nordiska fornkunskapen i öfrigt, med hänsyn till runskriften, de äldsta minnesmärkena m. m. Så skulle ej blott mången visdomsregel från den äldsta forntiden, på fädrens eget språk, inskärpas i det för sådana intryck mottagliga ynglingasinnets, utan ock, med insigten om deras betydelse, kärleken väckas till de minnesvärdar, som vakta fädrens grafvar. Så skulle ynglingen i våra dagar kunna läsa, åtminstone till någon del, sagan om förfädrens bragder i den form, hvori hon blifvit, om också först i en sednare period, upptecknad från traditionens läppar.

Utskottet tillstyrker alltså, att Herr Bergmans motion må vinna Riksdagens bifall endast så till vida,

att Riksdagen ville i underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att den fornnordiska litteraturen jemte lämpliga delar af den nordiska fornkunskapen måtte ingå i undervisningen inom elementarläroverkens mera framskridna klasser i sammanhang med läsningen af dels modersmålets, dels de öfriga nordiska språkens litteratur.

På Utskottets vägnar:

J. Otterström.